

WAGNERIANA CATALANA N° 17 ANY 2002

TEMA 4. BAYREUTH. FAMILIA WAGNER. PROTECTORS.

TÍTOL: MATHILDE WESENDONCK, UNA ENTRANYABLE DESCONEGUDA

AUTOR: *María Infiesta*

El present treball no pretén ser un article per si mateix. Es tracta simplement del fruit de la recopilació d'una sèrie de textos que puguin oferir-nos, cada un d'ells, una idea de qui fou Mathilde Wesendonck, l'Isolda de Richard Wagner.

Finals d'agost de 1902, ara fa poc més de cent anys. A Àustria, en la regió de la Salzkammergut, al sudoest de Gmunden. Traunblick. Una caseta sobre un verd turonet domina Altmünster i el llac de Traun, el més profund d'Àustria. A l'altra banda, l'enorme gepa aïllada del Traunstein, el gegant, i la silueta de la grega adormida, convertida en pedra, que es desperta a la nit per abraçar l'heroi que es troba al seu costat i que, en fer-se de dia, torna a adormir-se a la seva tomba.

Una dolça velleïta de sempiterna mirada somniadora i somriure enigmàtic contempla el paisatge per enèsima vegada i deixa que els records travessin plàcidament la seva memòria. Han sigut setanta-quatre llargs anys viscuts amb intensitat des de la més tendre infantesa, han sigut vivències impossibles de descriure amb paraules, de transmetre amb l'intensitat viscuda a cap altre ésser viu. Ha sigut una vida única, plena de felicitat i tristesa però viscuda fins al límit, amb una entrega i un amor del que no són capaços tots els éssers humans. Ara es troba cansada, molt cansada. No té forces ni tan sols per baixar a la vora del llac a l'hora del crepuscle, com té per costum. El cansament augmenta fins que el 31 d'agost, cap a la una del migdia, el seu esperit abandona les parets del cos on s'ha aixoplugat al llarg de tots aquests anys i vola alt, molt alt. Cap a on? Cap a on pot volar una ànima escollida com la de Mathilde Wesendonck, la musa inspiradora de Richard Wagner, l'amor de la seva vida, però també la mare carinyosa i comprensiva, l'esposa abnegada, l'artista creadora de tan bonics versos i relats, la patriota sempre disposada a defensar la pàtria que la veugué nàixer? Qui coneix, de veritat, a aquesta dona? Què en sabem de les seves alegries i tristors, de la seva intensa capacitat de sentiment, del seu talent creador? Gairebé res. Només que fou la Isolda que

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080
[Http://www. associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com). info@associaciowagneriana.com

inspirà a Wagner i que, potser, si no hagués estat per ella, aquest genial drama musical no hagués existit mai. Però una dona capaç d'inspirar el "Tristany" ha de tenir, forçosament, quelcom d'excepcional, veritat? Jo crec que sí i això és el que, humilment, intentarem mostrar a continuació mitjançant una sèrie de textos escollits.

No disposem aquí de l'espai suficient per relatar la biografia de Mathilde. Als qui hi estiguin interessats els adrecem al molt documentat llibre escrit per Judith Cabaud (1) ara fa alguns anys. .

Ens trobem a Zurich, a l'altra Turó Verd de Mathilde. Richard Wagner està còmodament instal·lat a l' "Asil", la caseta que els Wesendonck han posat a la seva disposició per tal que rodejat de calma i tranquil·litat, pugui deixar anar la seva immensa capacitat creadora.

Però no tot és felicitat. Erich Müller von Asow, en el seu llibre "Johannes Brahms i Mathilde Wesendonck" escriu a la pàgina 33: "Wagner va escriure una vegada: Davant el sorprenent comportament de la seva esposa, Wesendonck no podia fer altra cosa que caure en una creixent gelosia. La grandesa de Mathilde radicava en que sempre mantingué el seu marit informat del que el seu cor sentia, cosa que lentament el va portar a la resignació. Es fàcil veure amb quants sacrificis i lluites pogué realitzar-ho. Li va fer possible l'èxit la seva profunda i excelsa falta d'egoisme que li va donar forces per mostrar-se al seu marit de tal manera que aquest, que a la fi l'hagués pogut amenaçar de mort, va mantenir el seu inquebrantable amor i la seva sol·licitud, cosa que la va salvar també per a mi. A la fi va decidir conservar la mare dels seus fills i amb aquesta decisió (el que a nosaltres ens separaria definitivament) es va refugiar en la seva renúncia. Així, mentre la gelosia el consumia, ella va aconseguir que s'interessés novament per mi, de manera que sovint em va protegir, arribant a proporcionar-me, segons el meu desig, una caseta amb jardí i novament va ser ella, la que amb una extraordinària lluita, va aconseguir que comprés una bonica finca propera a la seva. Però el més meravellós és que jo no vaig tenir ni la més petita idea de totes aquestes lluites a les que s'enfrentava per mi. El seu marit, per amor a ella, es mostrà sempre serenament amistós amb mi; no debia mostrar-se'm cap rostre esquerp, ni un cabell debia tocar-se'm, sobre meu debia estendre's un cel alegre, lluminós, sense núvols, tot el que trepitgés el meu peu debia ser suau i elàstic. Aquesta increïble victòria la va aconseguir l'exquisit amor de la dona més pura i digna".

Malgrat tot, amb el pas del temps, la situació arriba a fer-se insostenible i finalment es desencadenen els violents aconteixements que obligaran Richard Wagner a abandonar l'estimat "Asil". Com a mostra del que va succeir aquells dies transcrivim un fragment de la

famosa carta que Wagner envià a Mathilde el 7 d'abril de 1858, junt amb l'esborrany del prelude del "Tristany", que Minna intercepta i utilitza ferotgement com correspon a una dona gelosa... "així es va escolar tota la nit. Al matí vaig ser de nou raonable i vaig poder pregar de tot cor al meu àngel i aquesta pregària és amor! Amor! L'ànima plena d'alegria, aquest amor és la font de la meva salvació. Més va arribar el dia amb els seus habituals temporals, em va ser negada l'alegria de veure't, la feina va seguir no marxant. Aquest va ser tot el meu dia, una lluita entre la melangia i l'anhel cap a tu... Síguem benigna, el temps sembla calmat, avui vindré de nou al teu jardí; que ben aviat et pugui veure. Espero trobar-te un moment sense destorbs. Bé, tota la meva ànima en la salutació matinal! R.W."

Richard Wagner abandona l' "Asil" el 17 d'agost. Marxa voluntàriament, segons escriu Mathilde en els seus records: "...Richard Wagner estimava el seu Asil... L'ha abandonat amb dolor i tristessa, voluntàriament abandonat! Perquè? Inútil pregunta! Com a testimoni d'aquesta època tenim la seva gran obra "Tristany i Isolda!" La resta és misteri i respectuós silenci!"

Tres dies després de la seva partida, el 20 d'agost de 1858, Richard Wagner escriu una carta a la seva germana, donant-li la seva pròpia versió dels fets: "El que durant sis anys m'ha mantingut, consolat i sobretot enfortit al costat de Minna, tot i les enormes diferències de caràcter, és l'amor d'aquella dona jove, que al principi vacil·là llargament, dubtosa i pudorosa, si bé després, sempre més segura i decidida s'em va apropar. Ja que entre nosaltres no podia existir una unió total, la nostra profunda atracció va tenir un trist i melangiós caràcter, que sempre mantingué apartat tot allò indecorós i abjecte i que només tingué com a única font d'alegria el benestar de l'altre. Des del moment de la nostra coneixença, amb incansables i sensibles atencions envers mi, amb valentia va aconseguir, del seu marit tot el que podia alleugerir la meva vida... I aquest amor, que primer varem mantenir en secret dintre nostre, es va revelar obertament quan vaig acabar el "Tristany" i li vaig entregar. Per primera vegada es va sentir desarmada i em va dir que se sentia morir!

Pensa, benvolguda germana, el que aquest amor ha estat per a mi després d'una vida d'esforços i penes, d'agitació i sacrificis com la meva! Immediatament vam veure clar que una unió entre nosaltres era impossible, així vam resignar-nos a la renúncia de tot desig egoista, vàrem patir, vàrem resistir, mes... ens estimàvem...!

La meva dona, amb un astut instint femení, va intuir el que succeïa i el seu comportament va ser sovint gelós, despreciatiu i ofensiu, mes va tolerar el nostre tracte, no perquè no infringís les conveniències socials, sinó justament perquè de moment no existia la possibilitat de la

nostra unió. Així vaig creure que Minna era comprensiva ja que no tenia res a temer al no ser possible la nostra unió i que per tant la seva tolerància era el millor i més convenient. Més dec reconèixer que em vaig equivocar: van arribar a les meves orelles enraonaments i fins a tal punt va perdre l'enteniment que em va agafar una carta i... la va obrir. Aquesta carta, si ella hagués estat capaç d'entendre les coses, li hauria pogut donar la desitjada tranquil·litat ja que en ella es parlava de la nostra renúncia. Més tan sols es va fixar en les expressions íntimes i va perdre l'enteniment. Va aparèixer davant meu furiosa i em vaig veure obligat a aclarir la cosa, amb calma i serenitat li vaig dir que en obrir una carta com aquesta havia fet que la infelicitat caigués sobre ella mateixa i que si no intentava sobreposar-se tindriem que separar-nos. Amb això vam estar d'acord, jo tranquil, ella furiosa... Abans de fer-ho ella volia de totes maneres parlar amb els Wesendonck. Li vaig prohibir absolutament. Vaig intentar explicar a Minna el caràcter de la meva relació per convèncer-la que no tenia res a temer per la subsistència del nostre matrimoni mentre es comportés de manera intel·ligent, assenyada i noble, renunciant a tota forassenyada venjança i a tota mena d'escàndol Finalment m'ho va prometre. Més no va quedar tranquil·la. A esquenes meves va anar a la casa i sense saber què feia va ferir la delicada dona de la manera més grollera. Li va dir: "Si fos una dona qualssevol aniria amb aquesta carta al seu marit!" Tal cosa no li hagués fet res a la Wesendonck que mai havia tingut un secret pel seu marit (cosa que naturalment una dona com Minna no podia entendre!) i que immediatament va informar-lo de la visita i del seu motiu. Això va fer que aparegués en la puresa de la nostra relació una situació grossera i menyspreable, alguna cosa tenia que canviar. Em va costar aconseguir que la meva amiga veiés la cosa clara, convèncer-la de que amb un caràcter com el de la meva dona, no era possible fer-li entendre les nostres relacions, tan elevades i abnegades; em va recriminar que ho hagués amagat mentre ella ho confiava al seu marit... No era possible mantenir les dues dones tan aprop l'una de l'altra. Ademés la Wesendonck no podria oblidar que com a recompensa al seu altruisme i delicades atencions la meva dona l'hagués ferit d'una manera tan grollera. La gent també va començar a parlar de l'assumpte i se'm van fer freqüents, increïbles i mortificants retrets; tant per una cosa com per l'altra vaig veure'm obligat a abandonar el bell Asil que un amor tan delicat m'havia ofert".

Richard i Mathilde es prometen portar un Diari. La primera anotació en el Diari de Wagner, que ell mateix titula "Diari des de la meva fugida de l'Asil", data del 21 d'agost de 1858 i està escrita a Ginebra. El final diu així:

. "Ahir vaig escriure a la meva germana Clara, la que vas conèixer fa dos anys. Volia que li fes

fraternals confidències; la meva dona li havia escrit prevenint-la. Li vaig explicar el que, des de fa sis anys, has sigut i ets per mi: el cel que em vas oferir; amb quins sacrificis i lluites em vas protegir i de quina manera aquest meravellós, excels i noble amor ha sigut trepitjat bàrbara i toscament. Sé que ella m'entén: es un caràcter apassionat en una aparença una mica descuidada. Havia d'aclarir les coses per aquesta banda. Com s'estremien el meu cor i la meva ànima quan escribia la descripció dels delicats trets de la teva excelsa i noble puresa! Ben segur tot, tot s'oblidarà i consolats ens quedarà un sentiment excels, amb la convicció que aquí ha tingut lloc un miracle, ja que la naturalesa sols fa possible que existeixi un ésser tan noble com tu cada segle i fins i tot no acaba de conseguir-ho. Allunya tota pena! Som els més feliços! Amb quí voldriem canviar-nos?"

El 13 de setembre, ja instal·lat a Venèzia, el compositor escriu en el seu Diari: "Sí! Va bé i tot anirà bé. El nostre amor està per damunt de qualsevol obstacle i cada impediment enriqueix més i més el noble contingut espiritual del nostre amor, cada vegada més som indiferents a tot el que és secundari. Sí, bona, pura, dolça! Vencerem... ja som en plena victòria." I el 16 del mateix mes: "Estic bé i alegre. La teva carta sempre m'alegra. Com tot el que és teu, tan delicat, bell i encantador! Em sembla que gairebé me's indiferent el nostre destí. Internament és tot tan pur, els nostres éssers, la nostra ansietat són tan raonables. Amb aquests bells sentiments sols desitjo dedicar-me de nou al meu treball; espero el piano. El "Tristany" costarà molt encara; mes una vegada acabat del tot, penso se'm tancarà un meravellós i significatiu període de la meva vida; i llavors, amb un nou sentiment, amb un tranquil, clar i profund coneixement del món, a través del món, apareixeré davant teu. Per aixó m'urgeix tant treballar."

Dos dies després, el 18 de setembre, anota: "Avui fa un any vaig acabar el poema del "Tristany" i et vaig portar l'últim acte. Em vas acompanyar a la cadira, enfront del sofà, abraçant-me em vas dir: "Ara ja no desitjo res més!"

"Aquest día, en aquesta hora, vaig nèixer de nou. Fins llavors havia transcorregut la meva vida anterior; ara començava la meva nova vida. En aquell meravellós moment vivia sol. Saps com et vaig assaborir? No amb foc, sinó amb neguit, no amb deliri, ans amb profunda compenetració, dolçament, càlidament, lliurement, mirant sempre davant meu. Amb dolorosa decisió m'havia apartat més i més del món. En mi tot s'havia tornat negatiu, repudiable. Fins i tot la meva creació artística era dolorosa ja que existia un desig, un insatisfet desig enfront d'aquell refús, d'aquella resistència... al consentiment que m'uniria a ella. Aquell moment em va donar una ferma seguretat, una sagrada calma s'apoderà de mi. Una dona fascinant, honesta i

temerosa es llençava agosarada al mar dels dolors i les penes per oferir-me aquest meravellós moment dient-me: "T'estimo!"... Així et consagrades a la mort per donar-me vida i vaig acollir-la per, junt amb tu, separar-me del món, per sofrir amb tu, per morir amb tu... Llavors el desitjat encant va ser llibertat! I tu saps que a partir d'aquell moment ja no hem vaig sentir malcontent amb mi mateix. Podran venir sobre nostre confusions i angoixes; fins i tot podries ser cautivada per una enganyosa passió... mes jo... Aixó ho saps tu...! Jo hem quedaré igual, el meu amor per tu mai podrà, tot i per algun terrible moment, perdre la seva aroma, ni el més petit àtom d'aquesta aroma. Em va desaparèixer tota l'amargura, podré equivocar-me, sentir-me inquiet, més sempre em quedarà i sabré amb lluminosa claretat que el teu amor serà la cosa més excelsa per mi i que sense ell la meva existència seria una contradicció en sí mateixa. Gràcies a tu, dolç, estimat àngel!"

Transcorre gairebé un mes i el 12 d'octubre el compositor escriu en el seu Diari: "De la manera que es desenvolupin les nostres, teves i meves, relacions personals particularment doloroses per mi, hem de deixar-ho, amor, en mans del destí. Aquest és el vertader punt llastimós, l'espina dolorosa i amarga amb què els altres ens fan impossible el celestial goig de la proximitat, sense, per la seva part, assegurar-se, com a mínim, cap guany! Així no som lliures, depenem dels que ens sacrifiquen, als quals, amb el sacrifici al cor, oferim la nostra compassió. Tu educaràs els teus fills; rep per aixó la meva benedicció! Que et retornin alegria i bons resultats! Jo sempre t'observaré amb gran plaer... Bé, espero que tornarem a veuren's; però, crec que de moment sols en somnis, com dos esperits allunyats que es troben en el lloc dels seus dolors, confortant-se amb una mirada, amb una estreta de mans, ja que aquest món els priva d'arribar al cel. Si se'm concedís potser per la meva profunda serenitat una bella, lluminosa vellesa podria, un dia, tornar al teu costat, superat ja tot el dolor, tota la gelosia. Llavors l'"Asil" podria ser una realitat. Aleshores podria fins i tot necessitar atencions. Segur que no s'em negarien. Potser un matí, passant per l'habitació verda, t'aproparies al meu llit per, amb un bes de comiat, acollir entre els teus braços la meva ànima. D'aquesta manera s'acabaria el meu diari, igual que es va començar... Sí, amiga meva! Així s'acabaria el diari!"

"T'ofreno les meves penes, els meus rampells, les meves lluites, les meves ullades al món i sobre tot... el meu etern amor! Accepta'l bondadosa i perdona si en algún lloc s'ha remogut la ferida."

Aquest primer Diari acaba amb la següent anotació: "Si em ve a la ment alguna cosa digna de comunicar-te ho anotaré i ho rebràs així que ho desitgis. Serà possible comunicar-nos notícies

tan sovint com es pugui? Ara tot ens alegrarà ja que entre nosaltres tot es llum i puresa i cap malentès, cap error pot ja incomodar-nos. Ara, adéu, cel meu, la meva redemptora, la meva fascinant, pura, estimada dona! Adéu! Beneïda siguis des del més profund de la meva ànima." A continuació Wagner envia el Diari a Eliza Wille, l'amiga comuna, la confident dels dos, resident també a Zurich, amb el prec que li faci arribar el més aviat possible a Mathilde. S'apropa Nadal; és temps d'enyorament i de records. El 22 de desembre, Richard Wagner apunta en el seu Diari: "Aquest és un bell matí, estimada! Des de fa 3 dies no puc treure'm del cap el passatge: " A qui tu abrades, a qui tu somrius..." i "En els teus braços, a tu consagrada" etc. Constantment molestat no podia trobar de nou la idea correcta. Estava seriosament contrariat. No era capaç de tirar endavant. Llavors va trucar el petit follet; se'm va aparèixer com la benèvola Musa. En un moment vaig tenir clar el passatge. Vaig seure al piano i vaig escriure tan depressa com si fes temps que ho tingués a la memòria. Els més rigorosos hi trobaran evocacions; els "Somnis" apareixen allí. Em perdonaràs, amor! No, no et penedeixis mai d'estimar-me. És sublim!"

I comença un nou any, 1859 i Richard Wagner segueix somniant amb Mathilde, la seva musa inspiradora, la dona meravellosa que estima per damunt de totes les coses i l'ú de gener anota: ".No! No et penedeixis de les carícies amb què vas embellir la meva assedegada vida. Jo no coneixia aquestes delicioses flors, nascudes de la pura terra del més noble amor! El que com a poeta havia somniat es va convertir, un dia, en meravellosa realitat; sobre la meva fatigosa vida terrenal caigué aquesta gloriosa rosada, delicadament vivificadora. Mai ho hauria esperat, més ha sigut com si ho sabés desde sempre. Això m'ha ennoblit; he aconseguit ser armat cavaller. Pel teu cor, pels teus ulls, per els teus llavis m'he separat del món. En mi, cada polzada és lliure i íntegra. M'estremeix una sagrada temença davant la grandesa de saber-me plenament estimat, amb un anhel profund, dolç i tendre! Ai! encara respiro l'encisador perfum de les flors que el teu cor m'entregà; no eren germens de vida, el perfum d'aquestes meravelloses flors és el d'una divina mort, el d'una vida eterna. Elles ornen els cossos dels herois abans de ser cremats per convertir-se en cendres divines; en aquesta tomba de flames i harmònics aromes es llença l'amada perquè les seves cendres s'uneixin amb les de l'estimat. Llavors seran una sola cosa! Formaran un element! No són dos éssers vius: són una divina substància elemental dins l'eternitat! No! No te'n penedeixis mai! Aquestes flames cremen lluminoses, pures i clares! no hi ha fosques brases, ni fum, ni turbulents vapors que embrutin la pura i casta flama, que no resplendeix en ningú tan pura i gloriosa com en nosaltres, per això no la coneixen... Les teves carícies... són la corona de la meva vida, són

les delicioses roses que neixen de la corona d'espines que adorna el meu cap; n'estic orgullós i feliç! Cap desig, cap ansietat! Goig, màxima claredat, força i decisió davant tots, davant les tempestats de la vida! No! No! No te'n empenedeixis! No te'n penedeixis mai!" Per fi acaba l'exili voluntari de Wagner a Venècia i l'abril d'aquest any 1859, camí de Lucerna, visita als Wesendonck a Zurich. Aquests fa poc que han perdut el seu fill de tres anys, Guido Otto. Per a Mathilde això suposa un cop terrible. Té trenta anys i aquesta desgràcia posa fi a la seva alegre vida de joventut amb els seus somnis de color rosa. La seva vida es torna grisa. Perd l'interès per tot el que la rodeja, quelcom fins ara inconcebible per a ella. Les petjtes del sofriment apareixen en el seu rostre i la seva ànima dóna pas al dolor mitjançant els seus poemes "Klage der Mutter" (Queixa de la mare) i "A Guido" que dedica al seu ninet estimat. Poc temps després escriu el conte "Der fremde vogel" (L'ocell estranger) en el que sembla que es retrati ella mateixa com a protagonista i en el que com és habitual en ella, la natura hi juga un important paper.

Instal·lat Richard Wagner a Lucerna, l'intercanvi de correspondència entre ell i Mathilde es normalitza. Les relacions Wesendonck-Wagner confirmen a tots que els esdeveniments succeïts no han pogut destruir una amistat tan profunda. Durant aquesta època, el compositor treballa en l'acte III de "Tristany i Isolda" i en algunes cartes hi inclou compassos de l'obra. Mathilde, per altra banda, li correspon amb llibres entre els quals destaca la correspondència de Schiller.

L'ú de juliol, Wagner escriu a Mathilde: "I com va amiga? Aquests darrers dies, degut al temps, tinc l'ànim una mica abatut; tanmateix estic content. La feina va bé i això fa que em senti admirablement. Una vegada li vaig parlar de les dones índies que es llencen a l'olorós mar de flames. És xocant com els aromes fan intensament present el passat. Fa poc, passejant, de sobte, em va arribar el perfum d'unes roses; prop hi havia un jardinet on les roses estaven en plena floració. Aixó em va evocar l'últim gaudi del jardí de l'Asil; mai m'havia interessat tant per les roses com llavors. Cada matí n'agafava una, la posava en un gerro sobre la taula de treball, sabia que m'acomiadava del jardí. Aquest perfum estava estretament unit a aquest sentiment: calor sofocant, sol estiuenc, perfum de roses i... comiat. Llavors vaig concebre la música del segon acte.

Allò que en aquells moments m'embolcallava, quasi embriagador, tornava ara a revivre en un somni... estiu, sol, perfum de roses i... comiat. Mes, va arribar l'angoixa, la por: tot s'ha transfigurat. Aquest és l'estat d'ànim en què espero acabar el tercer acte. Res pot afligir-me, res pot transtornar-me, la meva existència no està lligada al temps i a l'espai. Sé que mentres

pugui crear, viuré, així no em preocupo per la vida. Així, em sento protegit davant la fi. Estic realment serè. Puc contar amb una pronte notícia?"

L'agost de 1859, a Lucerna, Wagner acaba "Tristany i Isolda". Mathilde sent un gran dolor intern perquè, malgrat la seva alegria de veure-l acabat, amb la seva inimaginable grandesa i de saber-se'n la musa inspiradora, és concient que allò representa el final d'una etapa. El teló no només baixava per al "Tristany i Isolda" sinó també per l'acte més important del Drama Musical "Richard i Mathilde". No vull pas dir amb això que s'acabés l'amor que els unia, que no s'acabà mai, ni que Mathilde deixés d'inspirar Wagner, ja que va seguir inspirant-lo en les seves creacions posteriors però, en tot cas, aquesta conclusió del drama wagnerià degué trencar el cor a Mathilde alhora que li produí una satisfacció sublim per l'obra creada.

L'intercanvi de correspondència, però, continua incessant. L'octubre de 1859 Richard Wagner es trasllada a París per tal de preparar l'estrena de "Tannhäuser" i des d'allà la convertirà en la confident de totes les seves preocupacions per assolir l'èxit desitjat. El compositor s'enfronta a innumerables i difícils problemes, pràcticament li cal lluitar dia rere dia per enllestir la seva obra. No té ni un moment de respir i els seus nervis se'n ressenten. Està rodejat de gent que desitja veure'l fracassar i la tensió augmenta per moments. Però també té bons amics. Otto Wesendonck n'és un. Otto li farà costat durant tota aquesta lluita per triomfar a París amb "Tannhäuser" i aquest fet constituirà per a Wagner una alegria indescriptible doncs després de tot el que ha succeït, l'amistat entre l'Otto i ell ha aconseguit salvar-se per sempre. Mathilde, per altra banda, intenta ser forta. Descarrega la seva tristesa en les poesies que escriu durant aquesta època i fa els possibles per animar Wagner en la difícil tasca que ha emprès.

El 29 de novembre escriu una llarga carta a Mathilde que comença de la següent manera el compositor: "Quina nova alegria m'ha causat amiga! Creieu que només em dec reconèixer mirant-me al mirall, tothom i tots el meus amics m'indiquen que haig d'evitar amb repugnància de mirar al meu entorn. Tampoc puc tractar amb ningú obertament i amb franquesa, ja que per tot arreu hi ha buits i llocs cecs que no sé com omplir. Contesti'm. Quan digne em sentiré, llavors! Fins i tot jo mateix em semblaré ennoblit; em sentiré segur. Amiga, que siguem tres (es refereix a Mathilde, Otto i ell mateix) és una cosa meravellosament grandiosa! És el meu i el seu extraordinari triomf! Estem increïblement per sobre de l'humanitat, increïblement elevats! El més noble s'ha convertit en veritat i la veritat és insòlita perquè existeix per ella mateixa. Disfrutem aquesta gran felicitat, que no té cap rendiment, que està aquí per a no res... que només poden fruit els que són dins d'ella." "Que siguem tres és una cosa meravellosament grandiosa!".

La correspondència entre Wagner i Otto Wesendonck també és abundant per aquesta època. El compositor ja està lluitant en aquests moments perquè les seves obres es representin tal com les ha concebut (Ai, si veiés com es representen avui dia! Per això, com a admiradors seus, hem de fer tot el que estigui a les nostres mans per tal de contrarrestar aquests corrents absurds que tergiversen radicalment els seus desitjos) i l'amistat que Otto li brinda és fonamental tant per a la seva tranquil·litat externa com per a la interior.

El 20 d'octubre de 1860 Richard Wagner escriu a Otto Wesendonck: "Creieu-me amics! La meua pàtria sou vosaltres, araestic a l'estranger, només em sento a casa quan em trobo protegit al turó verd!

Perdoneu també la meua manera d'escriure, tant complicada aquests últims temps. Cregui'm, porto una vida absolutament increïble, no puc decidir-me a escriure frases curtes".

El 17 de novembre "Härtel" edita una reducció de "Tristany" per a piano. Richard Wagner encarrega una enquadernació especial d'un dels exemplars i li envia a Mathilde. El 23 de desembre l'escriu amb motiu del seu aniversari: "Oh, amiga meua! On trobaré el meu únic, únic consol? Una vegada vaig trobar el cor i l'ànima que en aquell moment em va comprendre i les vaig estimar perquè m'entenien i m'intuïen! Vegi, em vaig acollir a aquesta ànima; mortalment cansat em vaig abandonar i em vaig submergir en la delicada puresa d'aquest ésser bondadós. Totes les meves vivències, les meves increïbles emocions, preocupacions i penes del passat, es diluïen com uns núvols de tempesta en una refrescant rosada que humitejava els meus ardents polsos; sentí frescor i finalment pau, dolça pau: sóc estimat... comprès!

I aquesta pau la transmeto a vostè! Deixeu-me la noble convicció del que vós sou per a mi... l'àngel de la meua pau, la protectora de la meua vida, trobant en vós la noble font que rega la sequera de la meua existència. Comparteixi la meua pau, la que en aquest moment disfruto, en la qual em submergeixo! Aquest és el meu desig, el meu regal!"

El febrer de 1861, Wagner s'assabenta que Mathilde no anirà a l'estrena de "Tannhäuser" previst pel dia 27. Només hi assistirà l'Otto tot sol. La notícia l'entristeix enormement i el dia 12, Dimarts Gras, escriu a Mathilde: "Quan únicament tinc el cap ple de centenars de detalls que omplen el meu actual projecte, crec que no té cap sentit parlar-li de mi. Això ha sigut sempre allò admirable de la nostra relació: que l'autèntic contingut dels fets i les idees en la seva forma externa se'ns ha aparegut única i intuïtivament dignes de consideració, sentint-nos, fins a cert punt apartats de la nostra vida privada sempre que ens trobem junts. En expulsar del cap tots els mals pensaments, per tenir-lo absolutament lliure per a vostè, de manera que

només quedi el millor, llavors, en no parlar més del dolor, ens quedaria en l'ànima una vaga melangia que ens faria veure tot el demés com coses sense valor, el que per a ells té valor és el molt que han de sacrificar quan s'enfronten amb la realitat.

El consol de les moltes penes que l'art em dóna, és la seguretat de poder-la veure sempre dintre de la seva llum serena. Estima la pintura, llegeix, estudia, escolta, tria allò que creu vàlid i noble, rebutjant allò que no creu digne de la seva atenció. Tot, també les vostres últimes notícies d'aquest hivern, estan d'acord en que li ha sigut concedida la felicitat d'un tranquil i pacífic benestar, el significat d'aquest benestar, tan profundament sentit, potser és per vostè el que per a mi seria la meva activitat, el meu dolor. Tot sovint m'imagino que també fora capaç de sentir aquest benestar i que tan sols la meva missió em priva d'ell."

No cal aquí fer esment de com va anar l'estrena de "Tannhäuser" a París. Sens dubte el compositor es deuria sentir enormement deprimat i cansat per la constant lluita que havia de mantenir per donar a conèixer la seva obra al món. Però tots sabem també que no es va donar mai per vençut. Poc després marxa a Alemanya per organitzar l'estrena del "Tristany i Isolda". El destí el condueix a Viena, havent visitat el mes de maig a Zurich els seus estimats amics Wesendonck i havent celebrat en la seva companyia el seu 48è aniversari.

Pel setembre, Mathilde es trasllada a Düsseldorf a visitar la seva mare greument malalta fins el punt que mor al cap de pocs mesos. Des d'allí estant, rep una carta de Richard Wagner, qui assabentat de les tristes circumstàncies li escriu des de l'hotel Kaiserin Elisabeth de Viena, el 28 de setembre:

"Oh, la meva noble, magnífica amiga! Avui no hauria d'escriure res, només el punt d'exclamació. És tan poc interessant tot el que tinc per dir! La música fa que sigui un home exaltat i bàsicament el punt d'exclamació és la meva única puntuació així que les notes m'abandonen. Aquest és el vell entusiasme, sense el qual no podria continuar existint; mes, dolor, tristesa, aflicció, mal humor, em roben aquest caràcter entusiasta... i segur que això fa que causi dolor als altres! Quantes coses és capaç d'oferir Zurich! S'ha de regirar tot Viena, París i Londres per trobar vistes fotogràfiques com les que el Sr. Keller (fotògraf de Zurich) ha realitzat! Ai, amiga, què bella sou! És impossible expressar-ho!! Sí, Déu! Aquest cor deu contenir tanta reialesa que el miser captaire que hi viu dintre se sentirà aviat transportat als núvols! Els dolors de part de l'excels naixement estan escrits sobre les galtes que abans somreien tan infantilment! Sí! Déu viu en aquesta nena! M'inclino profundament davant vos! Creu que arriba tard amb el meu agraïment? Realment, just avui soc capaç de fer alguna cosa. Avui surto novament de tot tipus de tribulacions, de les quals, possiblement, la superba dona

sap poca cosa. A més m'he de traslladar novament: un conegut que fins ara (estava fora amb la seva família), m'havia cedit el seu domicili, torna aquests dies; i com jo, pobre desgraciat, no vull perdre la sort de tenir una amistat acollidora (haig de quedar bé amb l'enviat prusià a París), no tinc altre remei que instal·lar-me de nou en una fonda. Així m'he acomodat aquí per alguns mesos, desembalant el meu errant ?Holandés? equipatge. Ara ha aparegut de nou la gran cartera verda. Dençà de Lucerna l'havia mantingut tancada. Vaig buscar la clau per veure el tresor. Cel, que és el què hi havia allí! Dues fotografies del lloc on va nèixer el "Tristany"; el turó verd amb l'Asil i el palau de Venèzia. I les fulles natalícies amb els primers esbossos, meravellosos embrions, també la dedicatòria (Cap d'Any 1857) que vaig enviar a l'amiga, junt amb els complets esbossos en llapis del primer acte: com m'alegren aquests versos! Són tan purs i autèntics!... També he trobat la fulla en llapis del Lied ("Somnis") del qual sortí l'escena de la nit. Déu ho sap! M'agrada més el Lied que la superba escena! Cel, això és el més bell de tot el que he fet! Quan l'escolto els meus nervis s'estremeixen! Com es pot resistir el cúmul de sentiments que envaeixen el cor sense tornar-se boig!!! Com és possible? Tanco de nou la cartera, mes obro encara l'última carta amb el retrato... i llavors només pot aparèixer el crit! Perdó! Perdó... no vull recordar més!

És el que menys hauria de fer ara, quan dirigeixo les meves línies a Düsseldorf on va per estar al costat de la mare malalta! Quant profundament m'afecta no poder servir-li de consol! No puc dir quant li agraeixo tot, mes pot ser millor no pronunciar el meu nom davant la malalta! Ho temo en gran manera, em pot ben creure! Digui-li, quan la vegi de nou, després d'aquesta carta, que són dos els cors que li desitgen paciència, millora i curació!

Bé, veig acostar-se el 20 d'Octubre. No és veritat? Penso en totes les coses bones que els hi vull preparar aquí: l'"Holandés" i "Lohengrin", heu d'escoltar-los més sovint. També hi ha esperances pel "Tristany". El meu cantant torna a estar en possessió de la seva veu, ple d'esperança i de passió. Ara haurà de començar seriosament l'estudi.

Sigueu beneïts, estimats meus! Moltes salutacions a Otto i als nens que deuen estar amb vosaltres. Per sempre tot allò més noble a la Reina! Richard Wagner".

El Novembre de 1861, Wagner i els Wesendonck es troben a Venèzia. La mirada de Mathilde, embarçada, li recorda al compositor les madones de Tiziano que contemplen plegats a l'Acadèmia de Belles Arts. "I resolgué escriure "Els Mestres Cantaires". El compositor abandona bruscament Venèzia. El geni no es pot contenir.

El 21 de desembre, novament des de París, Richard Wagner felicita a Mathilde pel seu aniversari i acaba : "El fet d'haver escrit Tristany és quelcom del que us estaré agraït des més

profond de la meva ànima, per tota l'eternitat". Quatre dies després, el 25, Mathilde li contesta: "Acabo de llegir l'esborrany dels "Mestres Cantaires" (El primer esborrany de Marienbad, de l'any 1845). El trobo admirable i espero que utilitzi moltes coses seves. Allí es troben innumbrables trets seus, degut a tal cosa es podrà evitar molts esforços. Beneixo la reanudació d'aquesta feina i me n'alegro tant com si es tractés d'una festa. A Venèzia no m'hauria atrevit a esperar-ho.

Vostè m'ha arruïnat la tranquil·la alegria nadalenca que havia preparat. En el meu aniversari vostè havia de rebre una carta... mes aquesta carta encara continua estàn a Viena. Una capseta amb algunes menudències, que havíem tractat en les nostres converses devia sorprendre'l per Nadal. Havia fet la feina amb infinita alegria ràpida i fàcilment, mes tement secretament que s'acabaria massa tard. Espero recuperar-la aviat des de Viena.

La traducció de Cervantes és una esplèndida troballa. El manuscrit és autèntic? Seria difícil fer una imitació de Cervantes!

Gràcies per la seva amable carta, que si més no, em porta de nou la seva escritura, encara que no hi reconec els vells sentiments tan nobles de l'amic, rebí les més fervents salutacions i bons desitjos. La vostra Mathilde Wesendonck"

Abans d'acabar l'any, Mathilde rep resposta des de París: "Rebí el més bell i cordial agraïment, amiga meva! Contesto amb una confesió. Crec que serà inútil fer?la: tot em diu que vostè ho sap tot; mes sento la necessitat de confirmar?la de part meva:

Només ara estic ben resignat! A una cosa no he renunciat mai i crec que me l'he guanyada durament: retrobar de nou el meu Asil, poder viure de nou al seu costat. Les hores del nostre encontre a Venèzia han sigut suficients per destruir aquesta última il·lússió amorosa! Haig de reconèixer que la llibertat que necessita i que deu mantenir per la seva subsistència, no podrieu conservar-la si jo estigués al vostre costat. Sols la meva llunyania pot donar-li la força d'actuar segons la seva voluntat. Quan no s'ha de comprar res no cal saber-ne el preu .No puc suportar veure-la oprimida, subjectada, pagant el preu de la meva proximitat. En no poder compensar aquest sacrifici, ja que la meva proximitat no li pot oferir res i davant el pensament de que el Menys Dolorós que puc ser per vos, dintre d'aquestes circumstàncies, deu ser pagat amb la llibertat i amb la dignitat humana, la proximitat és per a mi una tortura. Aquí no ajuda ja cap compliment... tinc clar que vostè ho sap i ho sent, com no podia ser d'altra manera! Deu saber-ho des de fa temps, segur abans que jo, que en el fons seguia sent inconmoviblement optimista.

Això, això sol era el que a Venèzia pesava com plomb sobre la meva ànima, no es tractava

de la meua situació ni dels meus fracassos, des de que la vaig conèixer això m'ha sigut i m'és indiferent. Gairebé no podrà creure la completa insensibilitat que sento per les coses que realment no afecten els meus sentiments, o en tot cas de manera molt fugissera i també quan es tracta de situacions que m'afecten directament sense que contin per mi uns resultats favorables o desfavorables.

Segueixo pensant que per mi és un consol haver-li proporcionat algunes aficions i saber-la en un medi social que fa que el seu dolor tingui un caràcter idíl.lic i suau. Per part meua, intento situar correctament la meua vida, de tal manera que sense ser molestat pugui seguir el meu impuls creador. Per això necessito, sobretot, establir-me en una llar, cosa que en qualsevol cas faré. Llavors podré suportar-ho tot, tot, ja que res m'agobiarà. La vida i tot el que es relaciona amb ella no te cap sentit per mi. On? i Com? m'és completament indiferent. Vull treballar i rés més! Llavors, precisament gràcies a vostè, podré arribar a ser jo mateix, a ser alguna cosa. Això ho sé jo i vostè també ho sap! La darrera cosa, la cosa espantosa, està superada: Venèzia, el viatge de tornada i les següents tres setmanes... horrible!... està rera meu! Bé, bon ànim! Cal que funcioni!

Tot sovint vull enviar-li alguna cosa de la meua feina. Quins ulls obrirà davant els meus "Mestres Cantaires"! El seu cor es mantindrà al costat de Hans Sachs, s'enamorarà d'ell! És un treball magnífic. El vell esborrany oferia poc, fins i tot res. Sí, per això s'ha d'haver estat al Paradís per saber el que s'amaga allà dins.

De la meua vida sabrà sempre el més just... allò extern. Allò intern... en pot estar segura! Res és abans de la creació artística. D'això no es perdrà res, rebrà allò més valuós dels meus treballs. Crec que voldrem veure'ns de tant en tant, no és veritat? Sense cap desig! Per tant , lliures!

Bé! Aquesta és una carta singular! No creurà el fàcil que em resulta saber, que vós sabeu, que jo sé, el que fa temps que vós sabeu! Aquí encara una cançó de sabater! Adéu! Amiga meua! El Mestre!"

Sembla que aquest és el moment en què el compositor renuncia definitivament a Mathilde. Es converteix realment en Hans Sachs. Segueix estimant-la, l'estimarà per sempre més enllà del temps i de l'espai. Però vol el millor per a ella i com en Sachs, es resigna definitivament, ple d'una felicitat trista, aquesta felicitat que hem viscut tots alguna vegada, però no tan intensa com la que experimenta Wagner-Sachs.

El 16 de gener 1862, Mathilde escriu a Richard Wagner: "He llegit la biografia de Schopenhauer (la de W.Gwinner, Leipzig 1862) i m'he sentit infinitament atreta per la seva

persona que tant s'assembla a la vostra. Em va envair una bella enyorança en mirar junt amb aquells bells ulls apassionats el profund mirall de la natura solidària al geni. Em va retornar al pensament la nostra relació personal; veia davant meu tota la riquesa del món que vosté va obrir a l'esperit infantil; els meus ulls admirats no s'apartaven de la meravellosa construcció, el cor batejava més i més amb un íntim agraïment i sentia que no podia perdre's res d'això! Mentres respiri m'esforçaré, això és obra vostra. Schopenhauer no el devia conèixer i les vostres creacions musicals li van romandre inexplorades. Què hi fa, diria ara ell somrient, nosaltres dos pertenyem a l'absolut. Un ull contemplant la solitud és el nostre destí. El llibre conté un excel·lent retrat del difunt, en el qual l'absoluta nuesa de la fotografia respecta i nimba la força espiritual de l'home. Si alguna vegada s'acosta a mi desde París em causarà una gran alegria; si més no, de tant en tant poder compartir un llibre, sense destorbar-lo en el seu ministeri".

El 3 de febrer, Wagner envia a Mathilde el manuscrit complet dels "Mestres", acompanyat amb una sèrie de comentaris. En els mesos següents, el mestre la manté al current dels progressos de la composició musical. El 16 de juny de 1862, Mathilde té un altre fill que bategen amb el nom de ...Hans! Se sent molt cansada però aviat recupera les forces i torna a escriure poesies i a organitzar reunions socials a casa seva, en les quals eminents artistes com ara Clara Schumann ofereixen concerts meravellosos. Aquest any, a la tardor, Mathilde publica per primer cop un llibre de poesia pròpia: "Poesies, cançons populars, llegendes i Sagues", signat amb les inicials "M.W." Alguna d'elles com "Beharrliche Liebe" (Amor constant) o "Die Verlassane" (L'abandonada) són mostra inequívoca dels seus sentiments. 1863. Viena. Els assajos del "Tristany" troben obstacles impossibles de salvar. Durant els mesos de març i abril, Wagner es veu obligat a realitzar una gira de concerts per Rússia per guanyar diners i de tornada, s'instal·la a Penzing, tocant Viena, on acaba els "Mestres Cantaires". Els diners s'acaben i es veu novament obligat a organitzar noves tournées. El 5 de juny, des de Penzing, escriu a Eliza Wille, l'amiga fidel, la confident de penes i alegries: "Estimada i respectada amiga! Aquests dies, finalment, vull escriure als Wesendonck. Mes sols puc escriure a ell. Estimo massa la senyora; quan penso en ella, el meu cor es torna tan sensible i pletòric que m'és impossible dirigir-m'hi amb l'obligació de reprimir-me. Tal com està el meu cor no puc escriure-li sense traicionar el seu marit que aprecio i que tinc en molta estima. Què puc fer? No puc tenir-ho més amagat en el meu cor, al menys una persona ha de saber el què em passa. Per això li dic a vostè: ella és i seguirà sent el meu primer i únic amor! Ho sento cada vegada amb més força. Ha sigut el moment culminant de la meua vida. Els

bells, inquiet i opressius anys que vaig viure en l'encant, sempre creixent, de la seva proximitat, del seu afecte, van contenir tota la dolçor de la meua vida. La més lleu insinuació m'omplia d'un meravellós i tendre sentiment que encara ara, igual que llavors, em talla la respiració convertint-la en un sospir. I ara, quan no hi ha cap insinuació, apareix el somni que tan sovint m'arriba, sempre deliciós i benefactor. Ara bé, dígu'm amiga, com puc parlar amb aquesta dona de la manera que ara ella deu ser?... Impossible! Sento que no dec veure-la més. Ai! la trobada de Venècia ja em va fer molt infeliç, mes, quan aquest record desapareix, la dona se'm presenta tal com era abans. Aquest és el meu sentiment, per a mí segueix sent sempre formosa i el meu amor no es refredarà mai. Mes no dec trobar-me novament amb ella, no, sota d'aquestes pressions que encara que les crec necessàries? seran la mort del nostre amor. Qué puc fer? Dec imaginar que l'amada se m'ha tornat indiferent? És molt dur! Haig d'arrencar-la de la meua ment? Seria aixó un bé? No ho sé! I finalment, la vida passa! És dolorós!

Després de la meua marxa de Zurich, he viscut en un real exili... no té nom tot el que he hagut de sacrificar! Com a mínim, el meu únic desig és aconseguir de nou una pau casolana i poder viure per la feina. Amb desmesurats esforços espero poder obtenir la possibilitat de fundar de nou una llar, cosa que hauré de fer absolutament sol. Repetits intents m'han fet veure clar, a mí i als meus amics, que continuar la vida junt amb la meua dona és impossible i absolutament funest per a tots dos. Ara ella viu a Dresde, on jo, per sobre de les meues possibilitats, la mantinc confortablement. Ella encara no ha pogut resignar-se i els seus violents atacs i els seus reiterats intents de fer llàstima m'obliguen a una duresa sense la qual ella allargaria el seu sofriment i a mí se'm robaria tota possibilitat de pau. Confesso que aquest enuig és el més penós que mai he sofert. Renuncio a tot, l'únic que vull és pau en el meu treball, l'única cosa que m'allibera dels meus escrúpols i que pot fer-me realment lliure! Ara bé, estimada! Deixi'm demanar-li que algunes vegades em parli de la nostra amiga! Veritat que encara l'estima i li segueix sent fidel? És molt dur viure tan lluny i sentir-se privat d'una tan infinitament estimada presència, sense poder veure-la. Compregui que el que puc saber a través del seu marit no em permet transmetre a l'amiga el meu etern amor ja que no vull tornar-la a veure... mai?... és dur... mes ha de ser així!

He obert de nou la cartera verda, la que em va enviar a Venècia: quin dolor he sofert des de llavors! I tot de cop m'ha envoltat el vell indescriptible encant. Dintre, esbossos del "Tristany", de la música extreta del poema...! Ai, estimada! S'estima sols una vegada, quan la vida és embriagadora i falaguera; sí, ara sé per primera vegada que mai deixaré d'estimar-la.

Espero que sabrà honorar la puresa d'aquesta afirmació i em perdonarà que li hagi confiat aquesta confessió. Adéu, i sigui benèvola amb mí. El seu, Richard Wagner"

Mathilde resta aliena a aquesta declaració amorosa de Wagner. Se segueixen estimant sense confessar-ho clarament i cadascun pensa que l'un ha deixat de sentir per l'altre aquell amor infinit. No hi ha grandesa en tot plegat? Per celebrar el 50è aniversari Mathilde havia dedicat a Richard una poesia. Mathilde segueix escrivint poemes que brollen del més profund del seu cor. El 3 de juliol de 1863 li envia una sèrie de poemes, acompanyats de les següents línies: "Posi aquestes fulles junt amb les altres a la cartera verda! Aviat escriuré. Mentres em deixo cuidar com un infant malalt, deixo que em fagin bé. Saludi al metge! La seva Mathilde Wesendonck"

Resulta extremadament difícil traduir poemes però a continuació en transcrivim alguns, com a mostra dels sentiments que la mouen en aquell moment

Die Nachtigallen hörst du wonning schlagen,
Wenn ihren Blütenschmuck die Bäume tragen,
Doch in des Herbstes zweifelsvollen Tagen
Will sich kein Vöglein an die Lieder wagen.
Die Alpenhäupter hoch zum Himmel ragen
In ewig kaltem, schweigendem Entsagen,
Doch tief erröten siehst du sie vor Zagen,
Naht sich die Göttin auf dem Sonnenwagen.
O frage nicht, du sollst mich nimmer fragen,
Ich lernte viel, nur eines nicht ertragen,
Doch dieses eine kann ich dir nicht sagen;
Warum mein Singen trauervolles Klagen.

Escoltes el cant deliciós dels rossinyols,
quan els arbres s'adornen amb les seves flors,
mes en els vacil.lants dies de la tardor
cap ocellet s'atreveix a cantar.
Els pics dels Alps s'alcen fins al cel
amb la seva eterna fredor, silenciosa nuesa,
mes, enrojolat mires temerós

la deesa que s'acosta en el carro del sol.
Oh, no preguntis, no has de preguntar?me més,
vaig saber molt, sols no suportó una cosa,
però no puc dirte?la:
per què el meu cant és una trista queixa.

La natura, sempre present en les vides de Mathilde i Richard, juga un paper important. Cap dels dos no poden imaginar la pròpia existència sense la presència de l'altre Otto Wessendonck està malalt. Té uns dolors al coll que li impedeixen pràcticament parlar, amb inflamacions musculars i febres reumàtiques. Mathilde, tendre i sol·lícita el cuida amorosament. Però el seu pensament vola com sempre a l'encontre de Richard Wagner.

El 27 d'octubre li escriu: "Cada cop tinc més el pensament de veure'l aviat en el nostre entorn i pel meu cor seria un autèntic Diumenge el poder?li fer l'estada el més agradable possible. Crec que la nostra vida de família conté els elements necessaris per una cordial vida conjunta, sense que ningú es sacrifiqui o es molesti. "La vie est une science", diu un enginyós francès, digne d'estudiar. Com quan el vent es detura sobre el mar, com quan el cel està sense núvols, hi ha també en la vida dels homes certs moments on el destí deixa de respirar. Tant de bo ens toqui en sort un tal moment!

El que jo desitjo i ambiciono és en si mateix tan poca cosa que possiblement sols li provocarà un somriure. Es tracta de què, al menys una vegada a l'any, poguem veure'l a casa, fins el punt que pugui reconèixer cada recó i que els nens no l'estranyin.

M'he dedicat sempre a mantenir en els nens el record de la seva convivència i fins avui nomenen l'Asil com el jardí de l'oncle Wagner. Per a mi és dolorós pensar que l'Asil pot passar a mans estranyes. Ara justament acabo d'obtenir alguna seguretat i calma ja que la caseta s'ha afegit a la resta i es contempla com pertanyent a la gran propietat per conrear-hi verdures i altres hortalisses; en el pis baix s'instal·laran les cambres d'estudi de Carl i la del seu professor. D'aquesta manera la caseta està sota el meu directe control, essent així possible protegir-la de la ruina i l'abandó. No cal dir-li la melangia que això m'ha causat. Vosté sap molt bé quina satisfacció omple el cor en aquests cassos, que en sí mateixos són poca cosa i que la gent qualifica amb la paraula "inútil". En aquest cas tot és important pel cor, existeix un ideal que el món no pot entendre. Es tanca amb una clau d'or, mes s'escapa quan hom creu tenir-ho ben tancat.

Espero saber aviat alguna cosa de vostè i dels seus plans! Els dies de tardor, tan bells, amb

la seva encantada bruma, han passat i el fred amic hivern és a les portes. Per a vós, però, serà càlid i lluminós. La recuperació d'Otto va segons els nostres desitjos i espero que aviat desapareixerà tot rastre de la malaltia. Mantingui-s també valent i segueixi en el cor de la seva, Mathilde Wesendonck"

La vida de Wagner no és tot flors i violes com Mathilde s'imagina. Com sempre, necessita guanyar diners i ha d'organitzar noves gires de concerts, quelcom que li desagrada enormement doncs el que ell desitja és compondre, crear, deixar anar l'enorme batibull de sentiments que comblen ininterrompudament el seu esperit.

El 21 de desembre, Mathilde li escriu una nova carta: "Cadascuna de les seves notícies, estimat amic, és un record que vostè té per a mí i com a tal és l'estimada salutació que el meu cor anhela! Així gràcies per cada nota, encara que sigui breu! Entre nosaltres aquestes notes han de ser l'enllaç visible que ens acompanya a través de la vida, dins l'immens món de sentiments a que pertanyem. El teixit de la misteriosa filadora que uneix els fils del nostre destí es inquebrantable, només pot ser esquinçat. "Sabeu què ha passat!..."

Comprenc la vostra aflicció, el vostre esgotament i sé el que us ha costat anar a Rússia. Tot hi expremet-me el cervell no trobo enlloc remei i salvació; no es farà la llum. Així doncs, és millor callar, quan amb buides esperances es vol trobar una sol.lució en la que no crec. Una de les més tristes desgràcies de la humanitat és no poder acabar amb un mal conegut; ha nascut en nosaltres i l'arrosseguem a contra cor, com una malaltia contagiosa. Em fa bé saber que va ésser amb vostè la Sra. Bissing a Löwenberg i Breslau. Són feliços els que fan el bé en el món! En realitat, ells són els únics feliços!

L'amiga (es refereix a Eliza Wille) m'acaba de deixar. Ha dormit aquí aquesta nit i hem parlat sobre belles i inoblidables hores.

També ha estat aquí el Nen Jesús. Es deia que volia anar a Viena per adornar la tranquila casa de l'amic. Em semblà molt bonic, encara que hagués preferit anar-hi jo. Mes el Nen Jesús té certes prerrogatives en el món i així li vaig demanar que busqués l'home adequat i li concedís la seva aprovació. Doncs bé demaneu una favorable acollida!

Els nens estàn a l'expectativa. L'arbre s'encendrà al menjador, rodejat de la Glòria de Rafael. Farà un bonic efecte. Saludi a Cornelius. Amb amor. La vostra Mathilde Wesendonck"

La vida de Mathilde transcorre a Zurich i encara que el seu pensament segueix allunyat, la vida social se succeix sense interrupcions a la vila del "Turó Verd". De setembre de 1864 tenim el testimoni de l'escultor Josef von Kopf: "La senyora Wesendonck sap com obsequiar amb distinció els seus hostes. Tot s'ofereix amb esplendidesa, res m'és mesquí. En aquella casa

tot és còmode i tranquil. Ella és l'ànima de tot. Carruatjes, cavalls per cavalcar, periòdics, llibres, banys, una taula exquisida amb excel.lents vins, música, gent interessant que ve de pertot arreu i que es mostra plaent , fan d'aquesta Vila un paradís".

Aquest any de 1864, Mathilde farà imprimir el llibre "Contes i comèdies fantàstiques", dedicat als seus tres fills Myrrha, Carl i Hans, on podem llegir:

"Dem Kleeblatt, dem in Leid und Lust

Treu diese Brust geschlagen,

Ihm soll's in künftigen Tagen

Vom Mutterschmerzen sagen,

Wie sehr es sie geliebt".

"Al tercet que en dolor i alegria

batega en aquest pit fidel,

a ells, en veniders dies

se'ls ha de dir quant els va

estimar el cor de la mare!"

I entrem en l'època de la relació entre Mathilde i Johannes Brahms. La música d'aquest compositor arribà també al fons del cor de Mathilde. Començà el 21 de novembre de 1865 quan va escoltar la interpretació de la seva "Serenata en re major". Res ´de semblant a allò que les notes del Mestre de Bayreuth despertaven en ella, però es sentí emocionada també per les creacions d'aquest altre gran compositor. Per a Mathilde, l'Art era tan vital com l'aire i el menjar. A partir d'aquí, nasqué una bona amistat, una sèrie de trobades i també, és clar, un intercanvi de correspondència. La música de Brahms s'interpretava amb regularitat a les vetllades musicals de Vila Wesendonck. Arribà fins i tot a oferir-li l' "Asil" perquè s'hi instal.lés durant les seves estades a Zurich, però Brahms declinà la invitació. Degueren passar moltes estones junts i mantingueren converses interesantíssimes sobre música i poesia, i podria ser que Brahms fes nàixer en ella el desig d'escriure obres dramàtiques com fins aleshores havia fet amb les obres poètiques. En qualsevol cas fou durant aquesta època, l'any 1866, quan escrigué la seva primera tragèdia "Genoveva", basada en la popular llegenda medieval. L'any 1867 Mathilde escriu a Johannes Brahms:

"Molt respectat Senyor! Sempre estic esperant que a la primavera un vol d'orenetes ens el portarà; en silenci, vaig tenir el grat pensament de poder tenir-lo aprop nostre; la primavera

camina amb pas ràpid cap a l'estiu, (!) deixant rere nostre el calçat d'infància amb els somnis de joventut! Què hi vol fer? Si nosaltres, pobres mortals, no haguessim de caminar sempre a les palpentes! Mes ai! encara que volguessim romandre enrera, entorn nostre tot canviaria i ens trobariem forasters de la nostra propia vida. Mes, es preguntarà què vol dir tot això, i amb raó, així anem a l'assumpte. Dintre de pocs dies serà estiu, cent lligams el retindràn a Viena, a mi al Juliol també em faràn anar cap a Saint Moritz i no haurem tingut l'alegria de veure'l a casa nostra. Dic alegria perquè per mi n'hagués estat una de molt gran! Durant les Festes de la Música seran hostes de la nostra casa la família Stockhausen, mes jo, sentint-ho molt, estaré absent. Mes el vorer niu d'ocells, amb la porteta pel solitari, queda intacte i m'ocuparé de preparar-lo abans de la meva marxa cap a Saint Moritz, perquè l'alegre oreneta pugui trobar en tot moment un humil alberg. Per descomtat seria meravellós que per una vegada ens sorprenguéssim, "dalt les muntanyes on hi ha els set nans". Qui sap, fins i tot acompanyat de l'amic Kirchner? El camp és bell, extens i saludable com una Fuga de Bach... No m'enveja el tranquil lloc d'allà d'alt?

El 26 de maig s'interpretà a casa nostra el seu Quintet, després d'haver aparegut en una vetllada de Quartets, on el públic no va saber què fer-ne. Els nens grans necessiten temps i més temps i de nou molt temps. Deixem que el tinguin! Ara bé, nosaltres vàrem gaudir molt de la seva extraordinària i original obra i Kirchner es va superar a si mateix en la seva interpretació. La segona part (Andante) es va repetir. Durant l'execució, el criat em va portar una carta. La vaig guardar creient que no corria pressa ja que l'escriptura no m'era coneguda. Era la seva carta! De quina manera hauria aixecat el nostre ànim aquesta petita i feliç coincidència! Vam beure ponx a la salut de Florestan i Eusebius! Aquesta vegada la petita llum que la naturalesa encén perquè desperti la intuïció, va ser més cega que el cec atzar, no va fer que en el precís moment baixés del cel, per il.luminar-nos, un bon estel i la carta va romandre tancada a la meva butxaca fins que, cap al tard, al vespre, ja a la meva cambra, la vaig obrir i vaig veure que el destí havia jugat amb nosaltres!

Li ha arribat el treball de Paul Heyse sobre el conte de Gazzisch, "Els feliços captaires"? Acabo aquí amb l'esperança que l'estiu em portarà una trobada amb vostè i el saludo cordialment, assegurant-li la més sincera amicitat i admiració! El Senyor Wesendonck li envia les més respectuoses salutacions. Vostra, Mathilde Wesendonck"

El 1868, Mathilde publica en la Llibreria Schabelitz (Cäsar Schmidt) de Zurich un nou drama en cinc actes, "Gudrun", inspirat en les antigues llegendes germàniques i sota l'epígraf "L'home no ha de ser forçat".

El conegut crític Alfred Meissner diu sobre "Gudrun": "Una obra mestra, un poema del que, per suposat, s'ha de tenir un alt concepte". Nosaltres també tenim l'impressió que sota la influència de Schiller, l'obra és la millor de Mathilde Wesendonck. "Domina el món dels sentiments, els conflictes del cor, la commovedora ànima femenina" (Meissner): Així és característic de Mathilde Wesendonck, com amb tota la raó ha constatat F.W.Frhr.Bissing, col·locar en el punt central dels seus drames unes "heroïnes passives que ho accepten tot, que no presenten lluita". Això respon totalment al caràcter de la poetessa. Ara bé, defensa absolutament la dignitat, l'honor i la lleialtat de la dona, cosa a la que també influeix la seva pròpia situació i segons la seva personalitat no rebutja del tot l'emancipació i la masculinització de la dona.

Més tard, Brahms parla de l'obra dient que li ha causat "una impressió seductora" després d'haver-la conegut en una lectura amb papers repartits, però dubta, amb raó, que sigui possible posar-la en escena i vertaderament fins avui l'obra no s'ha representat. En la següent carta que Brahms escrigué a Mathilde Wesendonck no diu una sola paraula sobre "Gudrun" (2).

L'any 1869 Mathilde publica un altre llibre il·lustrat. Es tracta de "Deutsches Kinderbuch in Wort und Bild" (El llibre alemany dels nens en imatges i paraules), en el que alterna bonics poemes juvenils amb precioses il·lustracions, obra d'Ernst Schweinfurth. Mathilde envia a Brahms un exemplar.

El 27 de febrer de 1869, s'estrena a Zurich (el 18 del mateix mes s'havia produït l'autèntica estrena mundial a Leipzig) el "Rèquiem Alemany" de Johannes Brahms. Sembla probable que Mathilde va escriure al compositor fent-li avinent la profunda emoció que l'obra li va causar. També sembla probable que el convidés, junt amb Billroth, a ser el seu hoste. A l'agost, Johannes Brahms escriu a Mathilde: "Molt respectada Senyora, Aquesta no és una resposta a la seva carta que tan afectuosament m'ha cautivat. Si fos així arribaria tard, sense perdó, cosa que no deu fer mai una resposta. Fer el que vostè fa: que les cartes sonriuin com un amistós rostre humà, jo no puc fer-ho. Així he pensat i penso encara poder agrair-li de paraula...el més aviat millor. Realment no sé per què no li he expressat abans el meu agraiment i sento curiositat per saber on em trobarà el Conseller de la Cort Billroth quan properament se'n vagi cap a Suïssa.

Fa temps que hauria d'haver dit una paraula sobre els seus llibres... per cert ben amable. La vostra "Gudrun", en la lectura amb repartiment de papers, em va causar una impressió seductora; en canvi, dubto seriosament sobre el bon resultat de la seva posada en escena i

hom pensa immediatament en un text per a òpera.

Com ja he dit espero poder parlar directament amb vostè sobre aixó i sobre altres coses; però abans li escriuré unes línies per saber quan ens podem trobar. Ara estic temptat d'anar a Munich per "L'Or del Rin"; podrà ser que la trobi allà? Mentrestant, amb cordial afecte, el vostre servidor, J. Brahms"

Mathilde li contesta el 25 del mateix mes:"Molt respectat, Avui tan sols una notícia que pot ser del seu interès. Wagner escriu: "Si va a escoltar i veure "L'Or del Rin", que a finals d'aquest mes es donarà a Munich, no m'hi trobarà. Tot i que aquestes representacions es faran d'una manera totalment diferent a com desde fa temps creia que s'havien de fer (possiblement per absència de Bülow) no podia oposar-me a que tot es fes d'aquella manera, degut al Rei de Baviera, al qual estic tan obligat per tot el que ha fet per la tranquil.litat de la meva vida artística. Per altra part, tot es farà segons les meves ordres: els cantants, directors, pintors i maquinistes han de venir a rebre les meves instruccions. Així, de totes maneres, podrà assistir a quelcom acceptable. No s'ha estalviat res, totes les meves exigències tècniques (sic!) s'acompliran; que els meus cantants no son déus ho notarà sense necessitat de què jo li digui que són humans".

Ja veu, es pot preveure que serà una representació modèlica. És gairebé segur que no podré ser el diumenge a Munich a la primera representació, tot i que espero poder assistir a la segona. L'hi trobaré ?

He rebut notícies del Conseller de la Cort Billroth des de Helgoland. El 22 viatjarà, passant per Bremen i Colònia, cap a Ostende i des d'allà a través de Suïssa cap al Tirol, on el 22 de setembre té previst entrar a la Societat d'Estudis de la Naturalesa.

Així, en tot cas, la seva visita serà abans del 20 de Setembre. M'alegro moltíssim de reunir-me amb tots dos, a cap preu renunciaria a aquesta alegria. Les seves habitacions del "turó verd" ja estan preparades. Tindrà la bondat d'escriure o telegrafiar un parell de paraules per saber quan podrà recollir-lo el carruatge a l'estació. Veritat?

I el text de l'òpera? El músic hauria d'indicar exactament la línia a la que ha d'adaptar-se el poeta! S'ha d'intentar tenir clar el tema. És a l'aigua que s'apren a nadar!

Tot sovint crec que entre els meus poemes (que no coneixeu i que fins ara no coneix ningú) n'hi ha alguns, dignes de què Brahms els hi posi música. Em sentiria orgullosa. És millor que acabi ràpidament. Espero que aviat podem parlar-ne personalment! A Munich em trobarà a l'Hotel Quatre Estacions. Amb gran respecte signa la vostra Mathilde Wesendonck".

En aquest punt desapareix la correspondència entre Mathilde i Brahms i no se'n torna a trobar

la traça fins el 1873 . Durant aquests anys s'estrena a Munich (1870) "La Walkiria" i entre les moltes personalitats que hi assistiren hi trobem Brahms i el matrimoni Wesendonck.

L'any 1870 esclata la guerra franco-prusiana.. Suïssa es declara francòfona i Mathilde germànica. El 25 d'agost, Wagner i Còsima es casen a Lucerna. Mathilde s'allunya de les relacions mundanes, es refugia en la lectura i es dedica a obres de beneficència a favor dels soldats alemanys. És l'època en que escriu poemes patriòtics i el 1871 el drama en cinc actes "Frederic el Gran" que dedica a la joventut alemanya. Destina els guanys que puguin produir-se a la Fundació Alemanya de Mutilats.

L'any següent, 1872, publica un nou drama en quatre actes: "Edith o la Batalla de Hastings" que descriu la successió al tron d'Anglaterra que es disputen els ducs Harald i Guillem de Normandia. L'obra conclou amb la redempció per amor. Edith, la protagonista, fruit de la imaginació de Mathilde, declara: "El que sóc, ho sóc per amor" i a través d'aquest amor, Edith redimeix el pecat de Harald.

Els esdeveniments polítics i la seva clara postura a favor d'Alemanya, fan que el matrimoni Wesendonck es decideixi a vendre la seva vila del "Turó Verd" i a instal·lar-se a la ciutat de Dresde, l'any 1872. En aquesta nova casa, renova les vetllades socials, hi reuneix la èlit intel·lectual i l'esperona a mantenir animades converses.

El del 27 de maig de 1873 és la data d'una nova carta que envia Mathilde a Johannes Brahms, junt amb una sèrie de poemes. La carta deia així: "Molt honorable Senyor! És cert que ni amb una sola paraula mai m'ha animat a què li envii els meus poemes. Per la coneixença que tinc de vostè, dec creure que te els seus motius per fer que no s'em concedeixi obtenir el seu interès per les meves poesies. Això és tan sols assumpte seu, amic meu! No discutiré sobre tal cosa amb vostè. Ara bé, el meu objectiu és i serà seguir el seu progressiu desenvolupament, per desgràcia des de lluny, encara que sempre amb sincera admiració.

Ara tinc un grapat de Lieder dels que penso, no sé per què, que si els tingués a les seves mans no li passarien inadvertits! Tanmateix, si no m'equivoco, la paperera no està tan lluny del seu escriptori com perquè no li sigui fàcil lliurar-se ràpidament dels intrusos. Entretant, permeteu-me, respectat Senyor, l'expressió de la més exquisida consideració i respecte, en els quals persisteix, la Vostra afectuosa, Mathilde Wesendonck".

Al cap de poc, Brahms contestà desde Tutzing, aprop del Llac Starnberg: "Honorable Senyora, Em sento realment avergonyit davant la vostra bondadosa comprensió, malgrat que no reconeixo totes les faltes que vostè m'atribueix. Per això sento tanta prevenció

davant del paper de cartes!

Estic profundament agraït per les seves trameses; no seran desaprofitades. Ara bé, continuo mantenint en el meu cor la gràcia d'un intercanvi del que espero disfrutar més endavant, mes crec que fins llavors és millor dir tan sols el més precís.

Musicalment, m'adapto amb dificultat a segons quines coses. Crec que es nota amb facilitat que no segueixo bé el contingut d'una poesia ni em sotmeto a un gust unilateral.

Si jo fos de l'altre sexe probablement posaria música als vostres poemes immediatament.

Ara bé, abans que res parlaria molt a gust d'aixó amb vostè, per

exemple, no creu que seria necessari afegir alguna cosa a "Mignon" o be continuar el Cicle completant-lo i donant-li al conjunt un nom propi? En aquest moment estic disposat a castigar-me per les meves mentides. Amb això acabo, espero que la meva disculpa sigui vàlida pel futur i l'hi prego insistentment que em perdoni... fins i tot que em perdoni pel que pugui venir.

Amb la més gran estima, molt afectuosament, Johannes Brahms".

L'any 1874 Mathilde publica una nova sèrie de "Poemes, Cançons populars, Llegendes i Sagues". En aquest recull hi és inclòs "Mignon" un poema en cinc parts i 25 estrofes en el que Mathilde s'apropia del personatge de Goethe.

El 24 de novembre envia una nova lletra a Brahms: "Molt respectat Senyor, Qui pot negar que vivim en un temps de transició? Ens arrosseguem pesadament per unes formes de segles passats, que per a nosaltres han perdut contingut; tan malament ens cau el llegat, la vestimenta que no s'adiu als nostres membres ni al nostre semblant, com el que els passa als nens més petits, quan la mare decideix que el seu destí sigui el de portar la roba que els seus germans grans han arraconat! Quan a l'època de Lessing es tractava de saber quin dels tres anells era l'autèntic, o bé fins i tot si existia l'anell autèntic, ara tenim el deure, segons Georg Förster, de reconèixer oberta i sincerament "que hi ha dits en els quals l'anell, sigui el que sigui, no s'hi adapta, però que així i tot el dit pot ser bo i útil!"

Perque m'entengui en poques paraules, voldria despertar el seu interès per la bella i antiga costum de l'incineració de cadàvers, que baix tots els conceptes s'adapta millor a les idees del secle XIX que la lletja, mala costum semítica de l'enterrament. Abans que res és tracta de donar a l'acte una solemnitat, elevant la cerimònia, per fer-la digna d'un dels primers pobles cultes. Què pot haver-hi millor que invitar les Muses a la festa mortuòria? Sàpiga que tinc en ment una mena d'Oratori o Rèquiem, per suposat sense text bíblic! Com a prova, l'hi presento un curt poema, de contingut apropiat al fet. Penso que així que es trobi una formula bella i noble tots els erudits i intel·lectuals acceptaran l'incineració dels cossos. Ja sap que tinc la

debilitat de contar-lo entre els millors i més imparcials del nostre temps, per això ha d'acceptar les meves disculpes i perdonar-me per causar-li tantes molèsties!

Per ventura em deixarà aquesta vegada plantada davant la seva porta amb la meva petició? Deixem-ho en mans dels déus! Sempre amb cordial respecte i sincera estimació, signa, la vostra, Mathilde Wesendonck".

Aquesta carta portava adjunt l'esmentat Oratori titulat "Cerimònia per l'incineració dels cossos". Segons Erich H. Müller von Asow, "Brahms, que llavors sovintejava el cercle musical vienès, fortament influenciat pels jueus, no va acceptar la idea de Mathilde Wesendonck. El seu agut sentit crític literari topà amb la forma externa de la seva poesia.

No coneixem la resposta de Brahms a Mathilde Wesendonck. Mes encara que primer se'n burlà, finalment, en la seva carta testamentaria a Fritz Simrock, del Maig de 1891, va ordenar: "Per acabar, en allò que a mi pertoca, desitjo que el meu cos sigui cremat. Si es fa, naturalment, el cost s'haurà de treure del patrimoni".

Aquest desig, que pot ser inspirat en el que Mathilde Wesendonck diu en la seva carta i que probablement va rellegir al ordenar els seus papers, no es va acomplir".

No sabem res més de les relacions Mathilde-Brahms que per a nosaltres, acaben d'una manera extraordinàriament curiosa. Del que sí existeix constància és de què va seguir mantenint l'interés per les seves composicions i que continuà assistint als concerts en què es programaven les seves obres.

L'any 1875 Mathilde publica "El Mite de Baldur" basat en "El jove Edda" de Snorre Sturleson i un "Cor de Bards" basat en llegendes medievals.

L'any 1876 assisteix als Festivals de Bayreuth. Hom no pot evidentment deixar de pensar què devia sentir Mathilde quan va entrar a la platea del Festpielhaus. Però sobre tot, què devia sentir quan els llums s'apagaren, es feu la més absoluta obscuritat i començà a sonar l'insuperable mi bemoll.

Mathilde havia sigut partícip des del començament d'aquest somni, quan només era això: un somni. Però ella formava part d'aquest somni. Si en aquell moment es trobava allà asseguda, escoltant aquella música sublim la creació de la qual n'havia estat testimoni presencial, es devia en una part gens despreciable, a ella. Aquelles quatre jornades de la "Tetralogia" de 1876 foren de gran importància per a molta gent il.lustre però per a Mathilde sens dubte van ser quelcom realment memorable. Tenint en compte la seva exquisida sensibilitat, el seu cor hagué de bategar d'emoció ininterrompudament durant moltes hores. Fruit d'aquestes emocions vegueren la llum sis Lieder que mai envià a Wagner.

Assisteix també a l'estrena de "Parsifal" a Bayreuth l'any 1882. Suposem que dintre del Festspielhaus repassaria mentalment les extenses cartes que Richard Wagner li escrigué cap a la fi dels anys cinquanta, en les que desenvolupava fil per randa tota l'obra i en les que meditava sobre les trascendents questions religioses i filosòfiques que conté aquest darrer drama wagnerià. Havien passat tants anys i tantes coses! El cor havia rebut moltes i doloroses ferides! Com havia canviat la seva vida dels trenta als quaranta anys! Havia tingut temps per aprendre moltes coses, havia après a donar-se generosament, a ser feliç en la renúncia, sí, possiblement es tractava d'una felicitat trista, però sabem que aquesta sensació pot omplir el cor de forma plena i elevar-lo per damunt de tot pensament terrenal.

En el seu moment, no tothom va saber comprendre l'extraordinària i elevada relació nascuda en els cors de Richard i Mathilde. I amb el pas del temps, com acostuma a passar, la història s'ha anat deteriorant i s'han creat versions grolleres i deshonoroses. Però això ja va succeir en vida de Mathilde i així, quan tenia seixanta-quatre anys, va escriure una carta al reconegut crític anglès Ashton Ellis en la que, entre altres coses, li deia textualment: "El lligam que l'unia a Mathilde Wessendock, a qui acostumava a anomenar la seva "musa", tingué una naturalesa tan noble, sublim, pura i ideal que, ai las, només arribarà a ser comprés per aquells que, en el seu propi i noble pit, sentin la mateixa elevació i despreniment espiritual". Atès que creiem sense reserves en l'honestedat de Mathilde Wesendonck, davant d'una afirmació tan categòrica com l'esmentada, no cal cap altra comentari.

Mathilde encara va escriure més obres: "Ulises" (1878) , "Alcest" (1881) molts poemes i contes sobre tot pels seus néts. La vida encara fou crudel amb ella, doncs hagué de presenciar la mort dels seus fills Hans l'any 1882 i Myrrha el 1888. La mort de Wagner l'any 1883 li cau al damunt com una pesada llosa. També perd a la seva estimada amiga i confident Eliza Wille el 1894 i Otto els segueix el novembre de 1896. Mathilde degué sentir-se tremendament sola. Sabem que a mida que ens anem fent grans les males notícies es multipliquen. La joventut és temps de somriures i alegries. La gent gran perd els éssers estimats però en el cas de Mathilde la seva desgràcia és més gran s'hi es pot dir així, ja que no només perd els de la seva edat sino també els més joves. Ha perdut quatre dels seus cinc fills! Quantes mares serien capaces de resistir uns cops tan durs?

Li resta Bayreuth. Hi anirà any rere any. Viu dels somnis i records. No li cal res més. Té tants records! Són tantes hores d'emocions viscudes! És tan intens l'amor entregat i rebut! La renúncia mútua, conscient i acceptada! Pot sentir-se afortunada! El seu amor perdura eternament en l'espai infinit! Mathilde és l'autèntica heroïna wagneriana en la realitat i en la ficció!

Ella és la prova evident que els personatges dels drames wagnerians poden ser reals i que en el món sempre existiran persones sublims que poden ajudar a superar –nos en els moments de més desencís i desconsol!

Per la traducció de l'alemany: Rosa Maria Safont

BIBLIOGRAFIA I NOTES

--"Richard Wagner an Mathilde und Otto Wesendonk". Tagebuchblätter und Briefe.

Herausgegeben von Dr. Julius Kapp. Leipzig/Hesse & Becker Verlag.

--Marthe Herzberg. "Richard Wagner, artiste illustre, homme méconnu". Des Presses H.

Wellens & W. Goedenne. Bruxelles 1948.

1) Judit Cabaud. "Mathilde Wesendonck ou le rêve d'Isolde". Actes Sud. Série "Musique", 1990. ISBN 2- 86869-572-8

2) Aquesta cita pertany al llibre Erich H. Müller von Asow. "Johannes Brahms und Mathilde Wesendonck. Ein Briefwechsel". I. Luckmann Verlag, Officina Vindobonensis Kom.Ges., Wien 1943.

En els arxius de l' ASSOCIACIÓ WAGNERIANA tenim el Programa de la 7 .Richard-Wagner-Woche celebrada a Detmold el 1941, és a dir, dos anys abans de l'esmentada cita.

Dintre de les representacions que van tenir lloc al llarg d'aquella setmana a Detmold,

organitzades pel prestigiós erudit Otto Daube, destaquen "Der Freischutz" de Weber,

"Tristany i Isolda" i "La Walkiria". El dia 5 de juny es dedicà enterament a "Mathilde

Wesendonck – Richard Wagner i el Tristany". A més d'una conferència a cura del propi Otto

Daube, un concert per a piano (Otto Daube al piano) que inclogué els "Cinc lieder sobre

poemes de Mathilde Wesendonck i alguns poemes de Mathilde així com el Preludi de

"Tristany i Isolda". Tot seguit, després d'una llarga pausa es representà també sota la direcció

d'Otto Daube l'acte II de "Gudrun", en el que Elisabeth Reinhardt interpretà el paper

protagonista i Heinz Scheepers el de Hartmuth.

POEMES DE MATHILDE WESENDONK

18. Februar 1883

Ein Schmerzensruf geht durch die Welt,
Eine düstere Trauerkunde
Geht mitten durch der Menschheit Herz
Und klaget von Mund zu Wurde!
Wie Meereswooge schwillt der Schmerz
Ausstöhnend aus tiefstem Grunde:
Denn, ach, getroffen im herrlichsten Sohn
Traf ihr Busen die Todeswunde!
An dieser Stätte legt die Kränze nieder,
Hier stehn wir tränenvoll, doch nicht allein,
An diesem Sarge kniet die Menschheit nieder,
Des grössten Toten stille Gruft zu weihn!
Als jüngst der Tod sein göttergleiches Leben
Fast schmerzlos uns entführt im kalten Kuss,
Durch Mark und Bein durchschauert sie ein Beben,
Den sie beweint... es ist ihr Genius!
Noch haben wir nur Tränen dir zu bringen,
Der uns so oft dem Erdenweh entrückt,
Kein tröstlich Hoffen will uns mehr gelingen,
Seit wir im Tode, Meister, dir erblickt!
Verlassen steht, vereinsamt nun der Tempel,
Den, hoher Priester, höchstem du geweiht,
Du schufft Unsterbliches für alle Zeiten,
Dich aber bringt zurück uns keine Zeit!
Drum zürne nicht, wenn sterblich wir geblieben,
Uns schier das Herz vor grossem Weh verzagt,
Wenn unser Sehnen, Hoffen... unser Lieben...
Ein Atemzug nur ist, der um dich klagt!
Vom Tode hast du oft und gern gesprochen,

Aus frühster Zeit wohl kommt mir's in den Sinn,
Wenn du, beschwichtigend des Herzens Pochen,
Die Todesruhe priesest als Gewinn!
Und Todes?Sehnsucht spricht aus Tristans Liebe,
Die Todes?Sehnsucht aus Amfortas' Qual,
Und welterlösend drückt auf Kundrys Stirne
Den Todesweihekuss ihr... Parsifal!
Dein Leben war ein Schaffenstag hienieden,
Der Abend kam und mit ihm kam die Nacht,
Dein hehres Haupt umfängt des Grabes Frieden,
Du feierst! Heil dir, Heil! Es ist vollbracht!
Den 17. Februar 1883.

POEMA DE MATHILDE WESENDONCK
EN L'INHUMACIÓ DE RICHARD WAGNER A BAYREUTH
18 Febrer 1883

Un crit de dolor travessa el món,
una nova obscura i trista
omple el cor de l'humanitat
i la queixa passa de boca en boca!
A onadés creix el dolor,
com un sospir, des del més profonds abismes
ja que, ay! el més esplendit fill
ha sigut ferit de mort en el seu pit!
En aquest lloc ha abdicat de la seva corona,
mes no estem sols en el nostre plor,
devant aquest fèretre s'agenolla l'humanitat
beneïnt la silenciosa tomba del gran difunt!
Fa poc la mort ens ha robat,
amb un fret bes, la seva divina vida, travessan?li el cor,
casi sense dolor: un tremolor el va recórrer,
hi hagué un lament... era el seu geni!

Per portarte sols tenim llàgrimes,
tu que tantes vegades ens has alleugat el dolor d'aquest món,
no ens arriba cap esperança consoladora
des que et sabem, Mestre, en la mort!
Abandonat, solitari, està el temple
que tu, com a gran sacerdot, vas consagrar,
has creat immortalitat per tots els temps,
mes el temps no et retornarà!
Mes no t'enutgis quant als mortals,
degut al gran dolor, el cor s'ens desespera,
quan el nostre anhel, l'esperança... el nostre amor...
és tan sols un hàlit que per tu és lamenta!
Parlavés sovint i gustós de la mort,
guardo en la memoria temps pasats
quant calmant el cor palpitant
creies un premi la pau de la mort!
L'amor de Tristan parla d'anhels de mort,
en el dolor d'Amfortas és troba l'anel de mort
i en el front de Kundry, Parsifal dona el redentor peto
consagrant?la a la mort!
La teva vida va ser en aquest món una diària jornada creadora,
va arribar el capvespre i després arribà la nit,
la teva noble testa s'ha envoltat de la pau del sepulcre.
Descansa! Salve! Salve! Tot s'ha consumat!

17 Febrer 1883

SÉ D'UN PENSAMENT (*)

Sé d'un pensament
sobre el que hi penso dia i nit,
i deuré pensar?hi eternament

ja que no l'oblidaré mai.

I en lo que fa sofrir el meu cor
i en lo qu'em causa tristor,
el teu estimat record
és un estel en la nit.

Brilla sens cessar,
tant si ploro com si ric,
es troba per damunt de tot barratge,
és el que em fa feliç, feliç.

I en mi, profundament aixoplugat
reposa al fons de l'ànima,
hi penso nit i matí,
sense oblidar-lo mai

ICH WEISS EINEN GEDANKEN (*)

Ich weiss einen Gedanken
den denk'ich Tag und Nacht,
und müsst' ich ewig denken,
hätt' nie ihn ausgedacht.

Und was mein Herz will kränken
und was mich traurig macht,
Ein trautes Dein Gedenken
ist wie ein Stern in Nacht.

Er leuchtet ohne Wanken,
ob's in mir weint, ob's lacht,
hoch über allen Schranken
ist, was mich selig selig macht.

Und tief in mir geborgen
Ruht's, in des Busens Schacht,
was, denkend Nacht und Morgen
ich nie doch aus gedacht.

* Poema de Mathilde Wesendonck, musicat pel compositor hongarès Ödön Mihalovich.

ETIMOLÒGIC

Ser bo és ser verdader,
ser sense aparentar,
és no aparentar.
Ser bo és ser verdader,
ser lluminós i clar,
ser bo... és ser Déu.

ETYMOLOGISCHES

Gut sein ist wahr sein,
Sein ohne Schein,
Scheinloses Sein.
Gut sein ist wahr sein,
Leuchtend und klar sein,
Gut sein... ist Gott sein.

BEHARRLICHE LIEBE (*)

Abend schon winket,
Sonne, sie sinket,
Zeit wird es sein nun
Zu reiten heim.

Liebchen, nicht wieder
Blicke hernieder,
Wenn dort am Wege
Ich reite heim.

Schau auf die Seite,
Falsch sind die Leute,
Neiden uns Beiden
Die Lieb' und Treu'.

Lass sie nur grollen,
Grämeln und schmollen,
Mein musst du, meine
Darum doch sein.

Kann es nicht heut' sein,
Kann's über's Jahr sein,
Unser doch werden
Darum wir sein.

Kann's nicht im Mai sein,
Wird's über's Jahr sein,
Unser doch werden
Darum wir sein.

Kann's nicht in Land sein,
Wird's ausser Land sein,
Unser doch werden
Darum wir sein.

Kann's auch nicht hier sein,
Wird's doch im Grab sein,

Unser doch werden
Darum wir sein.

* Extracte de la Col·lecció de "Poesies, Cançons populars, Llegendes i Sagues", 1862.)

AMOR CONSTANT (*)

El capvespre ja s'insinua,
el sol es pon,
ja és temps
de cavalcar cap a casa.

Estimat, no miris de nou
cap allà baix,
quan cabalgui pel camí
cap a casa.

Mira al costat,
la gent és falsa,
ens envejen als dos
l'amor i la fidelitat.

Deixa que s'enutjin,
rondinin, renyin,
tu deus ser meu,
així deu ser.

Si no pot ser avui,
podrà ser en un any,
siguem nosaltres,
siguem així.

Si no pot ser al Maig,

podrà ser en un any,
siguem nosaltres,
siguem així.

Si no pot ser al país,
serà fora del país,
siguem nosaltres,
siguem així.

Si tampoc pot ser aquí,
serà a la tomba,
siguem nosaltres,
siguem així.

LIEDER II (*)

Ich wollte kommen wie der Frühling kommt,
Mit Sang und Klang, mit Blüten, Duft und Wonne,
So wollt' ich durch das Leben Dich geleiten,
Der Erde Schätze vor Dir auszubreiten.

Wie Sonnen Strahlen wollt' ich zu Dir kommen,
Das stille Haus vergolden so mit Schein,
Dass Du geblendet, nicht mich solltest kennen,
Und halb verdriesslich zögernd riefst: herein.

Ich wollte kommen wie das Abendroth,
Den Rosenkranz, Dir, auf die Stirn zu drücken,
Ich wollte kommen ganz nur Dein zu sein,
Ich wollte kommen ganz Dich zu beglücken.

Doch, brächte meine Liebe Dir nur Pein,
Doch, brächte meine Liebe Kampf und Noth,

Viel lieber sargt'ich sie lebendig ein
Und würgte sie im eig'nen Herzen todt!

LIEDER II (*)

Volia venir com ve la primavera,
amb cants i armonies, amb flors, aromes i goig,
així volia acompanyarte per la vida,
obrint davant teu els tresors de la terra.

Volia venir a tu com el raig de sol
que amb el seu resplandor dorés la tranquil.la casa,
que tu enlluernat no em reconeguessis,
i una mica trist diguessis vacil.lant: endavant.

Volia venir com el capvespre,
per posar?te al front la corona de roses,
volia venir per ser solament teva,
volia venir per fer?te feliç.

Mes el meu amor t'ha dut sols penes,
mes el meu amor t'ha dut lluita i dolor,
prefereixo enterrar?lo en vida
i ofegar?lo fins a la mort dins el meu "...Si.....treballar".

* Extracte de "Lieder", 1877.